

Zprávy

OHLÉDNUTÍ ZA LUĐKEM KUBIČKOU

V prosinci loňského roku, ve věku devadesátí let, zemřel PhDr. Luděk Kubička, CSc. Přínos tohoto mimořádně talentovaného a produktivního vědce pro českou psychologickou vědu i mezinárodní výzkum je nepřehlédnutelný a je na místě si ho připomenout.

Kubička vystudoval filozofii a psychologii na pražské Karlově univerzitě a ve studiích pak pokračoval ve Švýcarsku, kde ho ovlivnily zejména práce Jeana Piageta. Profesionální dráhu začal jako dětský klinický psycholog projevující silný zájem o výzkum. Vedl práce na české adaptaci a validaci Wechslerova testu inteligence pro děti, který se pod názvem Pražský dětský Wechsler stal na desetiletí základním diagnostickým nástrojem dětských psychologů¹.

Do Výzkumného ústavu psychiatrického, předchůdce Psychiatrického centra Praha, nastoupil krátce po jeho založení. Zde se v šedesátých letech spolu se Zdeňkem Dytrychem, Stanislavem Grofem a Janem Srnecem nejprve věnoval výzkumu neuróz^{2,3}. V roce 1970 pak zahájil proslulý výzkum dlouhodobých výsledků ústavní léčby alkoholismu v Apolináři. Výsledky metodologicky pečlivě připravené studie ovlivnily výzkum v oblasti závislosti a psychiatrie. Prokázal, že v dlouhodobé perspektivě jsou výsledky šestitýdenní a třináctitýdenní léčby rovnocenné⁴⁻⁷. Kubička na základě sledování výsledků léčby sestavil prognostický index, který našel praktického využití mezi klinickými pracovníky⁸. Spolupráce s primářem Jaroslavem Skálou přerostla v celoživotní přátelství⁹.

Kubičkův vědecký zájem se v osmdesátých letech zaměřil na epidemiologický výzkum užívání alkoholu v populaci. Založil a ve spolupráci s Ladislavem Cšerným a Jiřím Koženým řešil dvě longitudinální studie na rozsáhlém reprezentativním vzorku pražských mužů a žen. Jak u studie mužů, tak u studie žen proběhla tři měření, vždy s odstupem pěti let. Přelomový rok 1989 vstoupil do obou studií, čímž se naskytla ojedinělá možnost analyzovat vliv zásadní socioekonomické změny na konzumní chování dospělých Čechů¹⁰⁻¹⁴.

Během dlouhých let nesvobody Kubička nikdy neslevil z vysokých standardů vědecké práce a s tehdejšími režimy nikdy nepřistoupil na kompromis, který by mu usnadňoval profesní

nebo osobní život. Rok 1989 otevřel možnost obnovit a kultivovat spolupráci s mezinárodní vědeckou komunitou, která za totalitního režimu byla pro většinu vědců buď zcela nemožná anebo silně omezená. Kubička se zapojil do aktivit společnosti Kettila Bruuna pro sociální a epidemiologický výzkum alkoholu a v roce 1993 se stal spoluzakladatelem International Research Group on Gender and Alcohol (IRGGA). S profesorkou Fillmorovou se účastnil Kolaborativního longitudinálního projektu o úzu alkoholu, za Českou republiku se účastnil mezinárodního projektu GENACIS o kulturních a genderových souvislostech užívání alkoholu.

Zkušenosti s plánováním longitudinálních studií a analýzou longitudinálních dat Kubička uplatnil i při realizaci následných šetření zcela mimořádné studie dětí narozených z nechtěného těhotenství. Práce mezinárodního vědeckého týmu (Zdeněk Matějček, Zdeněk Dytrych, Henry P. David, William Miller a Zdeněk Roth) přinesla vysoce ceněné a hojně citované publikace¹⁵⁻¹⁸. V Česku byla v důsledku výsledků studie změněna legislativa týkající se umělého ukončení těhotenství, a ve světě, zejména v USA, zasáhla studie do politických diskusí o plánovaném rodičovství.

Souběžně s rozsáhlými longitudinálními výzkumy se Kubička věnoval i prakticky užitečným projektům, které rozšířily instrumenty v oblasti klinického výzkumu závislosti (validace Evropského indexu závažnosti závislosti¹⁹) a v oblasti výzkumu osobnosti. S profesorem Koženým přeložili a uvedli do české psychologie Cloningerův třidimenzionální osobnostní dotazník²⁰.

Za jeho odbornou práci se dostalo Kubičkově řady ocenění. Vedle Národní ceny za výzkum v psychiatrii (Vondráčkova cena) převzal z rukou profesora Höschla Cenu Psychiatrického centra Praha za celoživotní vědeckou práci. Společnost pro návykové nemoci mu propůjčila Cenu adiktologie. Společnost Kettila Bruuna ve spolupráci s IRGGA mu v roce 2003 věnovala vědecké sympozium²¹.

Luděk Kubička si v pracovním životě získal obdiv a uznání vysokými nároky na práci, kterou dělal. V osobním životě byl člověkem neobyčejně skromným, překvapivě společenským s jasným smyslem pro inteligentní humor. Byl milovníkem a znalcem klasické hudby. S manželkou Zdeňkou vychovali dvě děti. Syn Jiří je

renomovaný klinický psycholog, dcera Elena vystudovala práva a věnuje se hudbě.

Česká psychologie ztratila v Lud'kovi Kubičkoví vynikajícího vědce, jehož osobnost a práce nadále inspirují.

L. Csémy a J. Kožený

1. Kubička, L., Bursík, K., Jirásek, J. (1973). *Pražský dětský Wechsler. Příručka pro administraci, interpretaci a vyhodnocení testu*. Bratislava. Psychodiagnostické a didaktické testy.
2. Kubička, L., Dytrych, Z., Grof, S., Srnec, J. (1966). Sledování interpersonálních vztahů ve skupině hospitalizovaných osob s neurotickými obtížemi. I. Souvislost mezi interpersonální situací pacientů na oddělení a jejich výpovědi o dřívějších meziosobních vztazích. *Československá psychiatrie*, 62, 2, 95-104.
3. Kubička, L. (1966). Význam quasiterapeutických vztahů mezi hospitalizovanými neurotickými osobami. *Československá psychologie*, 10, 5, 487-496.
4. Kubička, L., Randáková, V. (1971). Studium motivace k dobrovolné protialkoholní léčbě. *Československá psychiatrie*, 67, 2, 87-93.
5. Kubička, L., Pintová, M. (1973). Jednoroční katamnézy u dobrovolných pacientů lůžkové protialkoholní léčby v Apolináři. *Československá psychiatrie*, 69, 5, 289-302.
6. Kubička, L. (1975). *Ústavní léčba alkoholismu. Dynamika – výsledky – predikční faktory*. Praha, VÚPs, Zprávy č. 29.
7. Kubička, L. (1986). Prognóza dlouhodobého výsledku dobrovolné ústavní léčby závislosti na alkoholu u mužů. *Československá psychiatrie*, 82, 2, 118-122.
8. Kubička, L. (1982). Konstrukce prognostického indexu při ústavní léčbě závislosti na alkoholu. *Československá psychiatrie*, 78, 1, 74-75.
9. Kubička L. (2008). Jaroslav Skála (1916-2007): an international figure and doyen of Czech alcohol dependence treatment. *Addiction*, 103, 7, 1229-1230.
10. Kubička, L., Kožený, J., Roth, Z. (1990). Alcohol abuse and its psychosocial correlates in sons of alcoholics as young men and in the general population of young men in Prague. *Journal of Studies on Alcohol*, 51, 49-58.
11. Kubička, L., Csémy, L., Kožený, J. (1992). A case-control study of risk factors of alcohol abuse in Czech women: are there four types of female alcoholism? *International Journal of the Addictions*, 27, 1105-1118.
12. Kubička, L., Csémy, L., Kožený, J., Nešpor, K. (1993). The substance specificity of alcohol, tobacco, coffee, and drug use by Czech women. *Addiction*, 88, 813-821.
13. Kubička, L., Csémy, L., Kožený, J. (1995). Prague women's drinking before and after the 'Velvet Revolution' of 1989: a longitudinal study. *Addiction*, 90, 1471-1478.
14. Kubička, L., Csémy, L., Duplinský, J., Kožený, J. (1998). Czech men's drinking in changing political climates 1983-93: a three-wave longitudinal study. *Addiction*, 93, 1219-1230.
15. David, H. P., Dytrych, Z., Matějček, Z., Schüller, V. (1988). *Born unwanted: Developmental effects of denied abortion*. New York, Springer Publishing Co.
16. Kubička, L., Matějček, Z., David, H. P., Dytrych, Z., Miller, W. (1995). Children from unwanted pregnancies in Prague, Czech Republic revisited at age thirty. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 91, 361-369.
17. Kubička, L., Matějček, Z., Dytrych, Z., Roth, Z. (2001). IQ and personality traits assessed in childhood as predictors of drinking and smoking behaviour in middle-aged adults: a 24-year follow-up study. *Addiction*, 96, 1615-1628.
18. Kubička, L., Roth, Z., Dytrych, Z., Matějček, Z., David, H. P. (2002). The mental health of adults born of unwanted pregnancies, their siblings, and matched controls: a 35-year follow-up study from Prague, Czech Republic. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 190, 653-662.
19. Kubička, L., Csémy, L. (1998). Validita české verze dotazníku EuropASI. *Alkoholismus a Drogové Závislosti*, 33, 307-315.
20. Kožený, J., Kubička, L., Procházková, Z. (1989). Psychometric properties of the Czech version of Cloninger's Three-dimensional Personality Questionnaire. *Personality and individual differences*, 10, 12, 1253-1259.
21. Wilsnack, S. C. (2005). Honouring Ludek Kubicka: an introduction to the symposium. *Addiction*, 100, 1760-1762.

ZPRÁVA O KONFERENCI SEKCE PSYCHOLOGIE ZDRAVÍ ČMPS

Ve dnech 15. 5.–17. 5. 2015 se konala již tradičně ve Vernířovicích u Šumperka v pořadí 22. celostátní konference Sekce psychologie zdraví ČMPS s mezinárodní účastí. Malebná krajina v podhůří Hrubého Jeseníku a krásné počasí vytvořily konferenci výborné zážemí.

Po slavnostním zahájení a společenském večeru v pátek večer byl odborný program konference zahájen plenárním zasedáním. První